

De bloedige luchtstrijd om de bruggen over het Albertkanaal op 11 en 12 mei 1940

De strategische belangen van de bruggen

Het was voor de geallieerde strategische plannen van cruciaal belang dat de Duitse strijdkrachten tenminste drie dagen werden tegengehouden bij de bruggen over het Albertkanaal. De Albertkanaallinie was de 1ste verdedigingslijn en hier in onze streek moest voorkomen worden dat Duitse troepen over de bruggen van Lanaye, Kanne, Vroenhoven, Veldwezelt en Briegden het Belgisch binnenland konden binnenvallen, de forten van Luik vanuit de rug konden aanvallen en uiteindelijk doorstoten naar hun hoofddoel Frankrijk.

De tijdsbuffer van 3 dagen was noodzakelijk om het Engels en Frans expeditieleger, die vanwege de neutraliteit van België aan de Frans-Belgische grens lagen, de tijd te geven de 2° verdedigingslinie Antwerpen-Namen-Leuven-Waver samen met het Belgisch leger te bezetten. België telde een leger van 600.000 man, dit was 8% van de bevolking. Desondanks kon deze 2e linie enkel goed verdedigd worden met hulp van dit expeditieleger.

Voor het opperbevel van de Belgische strijdkrachten, welk zich bevond in het fort van Breendonk te Antwerpen, werd het al snel duidelijk dat het fort van Eben Emael al op de 1ste dag van het uitbreken van de oorlog op elk moment kon vallen.

Het was de Belgen enkel gelukt de bruggen van Lanaye en Kanne tijdig te vernietigen. De fortcommandant van Eben Emael, Jean Jottrand, kon nog tijdig het bevel geven om deze bruggen te laten springen. Door de verrassingsaanval met zweefvliegtuigen met speciaal hiervoor opgeleide pionieren op het fort en bij de bruggen van Kanne, Vroenhoven en Veldwezelt, was het de Duitsers gelukt het fort van Eben Emael in circa 15 à 30 minuten doof en blind te maken en de belangrijkste 2 bruggen, die van Vroenhoven en Veldwezelt, intact in handen te nemen.

Op aanvraag van het 1ste Legerkorps werden op de 10e mei 3 verkenningsvluchten door Renards gedaan. Alle 3 bevestigden dat de bruggen van Vroenhoven, Veldwezelt en Briegden niet waren vernietigd. De strategie kwam in gevaar, deze bruggen moesten weg. Het was nu aan de Luchtmacht.

De Belgische Luchtmacht

In de vroege ochtend van 10 mei 1940 werden bijna alle Belgische militaire vliegvelden gebombardeerd. De Duitsers slaagden erin op de 1^e dag 50% van het Belgisch vliegtuigpotentieel op de grond te vernietigen. Alleen het 1ste Luchtmachtregiment, het verkenningsregiment, leed relatief weinig verlies.

Het 2^e Regiment, het jachtregiment, leed zware verliezen evenals het 3^e Regiment, het bommenwerperregiment. In de namiddag van 10 mei werd het smaldeel van het 3^e Regiment, genaamd "DeEgyptische Arenden" in alarmtoestand gebracht. Er werden 9 Fairey Battle toestellen in gereedheid gebracht en elk toestel werd met 8 bommen van 50 kilo beladen. Het trage en sterk verouderde toestel, gebouwd in 1936, had een bemanning van 2 personen, de piloot en de bommenrichter/boordschutter en 2 mitrailleurs, 1 in de vleugel en 1 achter in de cockpit.

Op de 11de mei stegen tussen 5 uur 35 en 5 uur 50 in de morgen 2 peletons van elk 3 Gloster Gladiators op van het vliegveld in Bevekom om de Battles te escorteren naar het Albertkanaal. De Glosters vonden de Battles niet en raakten in gevecht met de Duitsers in de zone van het Albertkanaal waarbij 1ste sergeant Henri Clinqourt en sergeant André Pirlot sneuvelden. Vanuit Aalter, gelegen tussen Brugge en Gent, stegen tussen 5 uur 45 en 6 uur in de morgen 3 peletons van 3 Fairey Battles op met als opdracht de bruggen van Vroenhoven, Veldwezelt en Briegden te vernietigen.

De aanval op de brug van Veldwezelt

Voor de aanval op de brug van Veldwezelt werd het 1^e peleton ingezet en bestond uit:

- De T60 van Adjt. Verbraeck en Adjt Dome (beiden zwaargewond)
- De T58 van Adjt. Timmermans en 1ste Sgt. Rolin-Hijmans (beiden gesneuveld)
- De T73 van Kap. Pierre

Het drietal op weg naar Veldwezelt wordt aangevallen door 2 Dorniers. De Battle van Verbraeck wordt doorzeefd met kogels. Een van de Dorniers gaat vlak naast de Battle vliegen en als de Duitse piloot ziet hoe zwaar de Belgen gewond zijn, wuift hij met zijn hand ten teken dat ze ongehinderd terug kunnen keren. Dat lukt helaas niet meer, Verbraeck maakte te Lebbeke een noodlanding. De overige twee toestellen geraken tot bij de brug en werpen hun bommen, maar missen beide hun doel. Op de terugweg wordt de Battle van Timmermans doorzeefd met kogels uit de Messerschmitt van Oberleutnant Wolfgang Redlich. De bemanning is op slag dood als het toestel zich in de grond boort bij 's Herenselderden. Alleen Kapitein Pierre keert veilig terug naar Aalster.

De aanval op de brug van Vroenhoven

Voor de aanval op de brug van Vroenhoven werd het 2^e peleton ingezet en bestond uit:

- De T70 van Kap. Glorie en O/LT Van Den Bossche (Glorie gesneuveld/Van Den Bossche zwaargewond)
- De T61 van Adjt. Delvinge en Sgt. Moens (beiden gesneuveld)
- De T64 van Adjt. Binon

Het 2^e peleton geraakt tot bij de brug en gebruikt de tactiek van laag aanvallen waarbij wordt aangevallen op een hoogte van slechts 50 meter. Bij de eerste overtocht van kapitein Glorie wordt het afwerpmechanisme door hevig Duits afweervuur geraakt waardoor de bommen blijven hangen. Ook de Battle van Delvinge kan zijn bommen niet lossen. De 3e Battle, die van Binon, kan zijn bommen wel lossen, maar ze missen hun doel. Binon zal veilig terugkeren naar de basis in Aalter. Glorie en Delvinge geven echter niet op, draaien naar links en maken zich klaar voor de 2^e aanval. Delvinge met zijn schutter Moens vliegen de dood echter tegemoet. Het lukt Delvinge nu wel de bommen te lossen en raakt de brug, vanwege de geringe kracht wordt de brug slechts licht beschadigd. Hun toestel slaat te pletter in de richting van Veldwezelt, Alexander Moens wordt dood teruggevonden bij het kanaal in de buurt van Vroenhoven. Glorie beveelt zijn zwaargewonde schutter Van Den Bossche de parachute te gebruiken. Als dit is gelukt valt Glorie aan. Het lukt hem eveneens zijn bommen te lossen en de brug te raken. De vijftig kilo bommen beschadigen echter enkel het wegdek en een deel van de brugleuning. Hij slaat met zijn aan flarden geschoten toestel in Vlijtingen/Lafelt te pletter. In Vroenhoven is een straat naar hem genoemd.

De aanval op de brug van Briegden

Voor de aanval op de brug van Briegden werd het 3^e peleton ingezet en bestond uit:

- De T71 van Adjt. Van De Velde en korp. Bergmans (Bergmans zwaargewond)
- De T62 van Adjt. Jordens en Sgt. De Ribeaucourt
- De T68 van Adjt. Wieseler en Adjt. Deconinck (beide gewond)

Tussen Averbode en Beringen worden de 3 Battles door eigen afweergeschut onder vuur genomen. De Battles waren aan de onderzijde zwart geschilderd en werden niet herkend door de eigen luchtdoelartillerie. Hierbij wordt Bergmans, de marconist-boordschutter van de T71, geraakt en noodgedwongen vliegt Van De Velde terug naar de basis te Aalter. De T62 kan de weg naar de brug zwaar gehavend voortzetten, maar in de buurt van Hasselt vliegt de Battle in brand en stort neer. Ze kunnen zich redden met de parachute. De T68 raakt wel tot bij de brug van Briegden maar krijgt niet de kans om de bommen af te werpen door het moordend afweervuur dat de Duitsers rond de brug hebben opgesteld. Ondanks dat zijn boordschutter Deconinck gewond is, beveelt Wieseler hem de parachute te gebruiken. Wieseler zelf maakt een riskante noodlanding bij Schakebroek, met de bommen nog onder het toestel. De brug bij Briegden zal later die dag alsnog vernietigd worden door de moedige actie van enige Belgische soldaten.

Voor de aanval op de bruggen vertrokken 9 Belgische Fairey Battles vanuit de thuisbasis Aalter, 3 zouden er weer landen. Van de 6 ingezette Glosters, keerden er slechts 2 terug. Diezelfde dag probeerde de Franse Luchtmacht het ook met LÉO 451 bommenwerpers, zonder succes. Alle 13 toestellen worden door de Duitsers neergehaald.

Conclusie: de bruggen waren niet vernietigd. Het was nu aan de Engelsen.

De Engelse Luchtmacht

Het opperbevel van het Belgische en Franse leger vroeg op de 11e mei aan de Britten om de bruggen van Vroenhoven en Veldwezelt te vernietigen. Toen het 12^e Squadron van de Advanced Striking Force, gelegerd bij Amifontaine, vernam dat het was uitgekozen voor deze zware taak, boden alle 6 aanwezige piloten die volgens het schema aan de buurt waren, zich vrijwillig aan voor deze missie. Ze wisten dat hun missie gevaarlijk zou zijn. Er werd hun verteld dat de Duitsers nog niet de kans hadden gekregen hun luchtdoelgeschut bij de bruggen op te stellen. Dat de Belgische Luchtmacht op dezelfde dag al zo'n aanval op de bruggen had uitgevoerd, zonder succes en met veel verliezen, dat werd de piloten en hun bemanning echter niet verteld. Squadron no. 12 was al sinds 2 september 1939, voordat Engeland aan Duitsland de oorlog verklaarde, in Frankrijk. Zowel de piloten als het overige personeel waren lang en goed opgeleid. Op 12 mei waren zij de laatste die ingezet konden worden. De RAF had bijna al zijn bommenwerpers verloren. Ook bij deze aanval op de bruggen werden Fairey Battles ingezet, bij dit type bestond de bemanning uit 3 personen, de piloot, de navigator en de boordschutter-marconist.

De groep van 6 werd in 2 groepen verdeeld. De groep met leider Thomas voor de brug van Vroenhoven, de groep met leider Garland voor de brug van Veldwezelt. De leiders verschilden van mening over de te volgen tactiek: Thomas wilde een aanval doen op grote hoogte met een aanval vanuit duikvlucht. Garland prefereerde een aanval op lage hoogte. Uiteindelijk kreeg ieder zijn eigen zin en viel met zijn groep aan volgens de hem ideale aanvalstactiek. De afscheidswaarden van Thomas aan Garland waren: "Het zal interessant zijn het resultaat te zien, en mogen we beiden geluk genoeg hebben om terug te keren". Bij het toestel van Fg Off. T. Brereton van de Groep Thomas weigerde de

radioverbinding, de bemanning stapte over naar een ander toestel waarvan de hydraulica niet werkte. Uiteindelijk konden dus 5 toestellen opstijgen vanuit Amifontaine in Noord-Frankrijk. Twee voor Vroenhoven, drie voor Veldwezelt. Er was aan hun hulp beloofd. 7 Hawker-Hurricane jachtvliegtuigen zouden vooruitvliegen om de Messerschmitt's op afstand te houden. Die dag zouden ze echter geen Hurricane zien. Wat ze wel ontdekten, was dat het verhaal over het Duits luchtafweer niet klopte. De Duitsers hadden namelijk weldegelijk tijd gehad om luchtafweergeschut te plaatsen, maar liefst 400 stukken van geschut stonden er opgesteld om de Engelsen te verwelkomen.

Groep Thomas voor de brug van Vroenhoven

- P2332, PH-F: Piloot Thomas, navigator Carey en boordschutter-marconist Campion
- P5241, PH-G: Piloot Davy, navigator Mansell en boordschutter-marconist Patterson

Thomas die een aanval vanuit duikvlucht prefereert, geraakt tot bij de brug en valt aan vanaf een hoogte van 2 kilometer. Recht in een wolk van afweervuur. Duitse soldaten zullen achteraf zeggen dat het vuur zo hevig was dat er geen afzonderlijke ontploffing te horen was, het was een muur van geluid. Als het luchtafweer stopt, vallen vervolgens de Messerschmitt's aan. De verdediging is zeer goed gecoördineerd. Van beide krijgt Thomas de nodige treffers te incasseren. Ondanks alles blijft hij op koers en zijn bommen raken de brug. Het resultaat is echter hetzelfde als de Belgische treffers, de bommen zijn te licht om de betonnen brug echt te beschadigen. De Battle komt moeilijk uit zijn duikvlucht en scheert over het Duits luchtafweer. Hij krijgt de volle laag. De motor stopt en de besturing zit vast. Desondanks lukt het hem een buiklanding te maken in een veld. Thomas en navigator Carey springen er uit en zoeken een veilig heenkomen. Boordschutter Tom Campion blijft echter zitten achter zijn mitrailleur en wacht op het bevel om het vuur te openen. Ze zullen tot het einde van de oorlog in Duits krijgsgevangenschap blijven.

Davy, die eveneens vanuit duikvlucht aanvalt, laat zijn bommen vallen en ook hij komt in het afweervuur terecht. Zwaar beschadigd probeert hij terug naar zijn basis te vliegen. Het toestel verliest brandstof en kan elk moment in brand vliegen. Davey geeft navigator Mansell en boordschutter Patterson de opdracht de parachute te gebruiken. Mansell komt via Duinkerken veilig terug in Engeland, Patterson landt midden in Luik op het dak van het ziekenhuis. Dat is maar goed ook, want bij de sprong uit de Battle raakt hij de staart en bij de landing op het betonnen dak breekt hij een voet. En Davey, vlak bij Amifontaine is de brandstof van zijn Battle op. Hij komt uiteindelijk te voet aan op de thuisbasis. Als enige, maar ze leven wel nog allemaal.

Groep Garland voor de brug van Veldwezelt

- P2204, PH-K: Piloot Garland (VC), navigator Gray (VC) en boordschutter-marconist Reynolds
- L5227, PH-J: Piloot Marland, navigator Footner en boordschutter-marconist Perrin
- L5439, PH-N: Piloot McIntosh, navigator Harper en boordschutter-marconist MacNaughton

Garlands groep koos voor een aanval op lage hoogte. Garland, een koele en vastberaden jonge officier van 21 jaar oud, was vastbesloten zijn doel door niets te laten verstoren. Op een hoogte van 15 meter in scheervlucht over het kanaal vallen ze aan. De bommen zijn afgesteld met een tijdsontsteking die ze 11 seconden vertraagt. Sergeant Marland valt als eerste aan. Het toestel wordt doorzeefd met kogels, maar het lukt toch om de bommen af te werpen. Het vliegtuig stort neer bij Eigenbilzen. De drie bemanningsleden zijn op slag dood. Het 2^e toestel, dat van McIntosh, wordt ook in brand geschoten. De vlammen slaan navigator sergeant Harper in het gezicht. Verblind en gek van pijn probeert hij eruit te springen, maar hij draagt geen parachute. Met de grootste moeite slaagt de boordschutter er in om

hem tegen te houden. McIntosh kan zijn bommen laten vallen en maakt een noodlanding in een veld. De Battle van Garland scheert vlak over de brug, raakt hem net niet en lost zijn bommen die hun doel treffen. De brug wordt licht beschadigd aan de westelijke oever. Dan maakt het toestel een draai van negentig graden en stort neer naast het kanaal. Boordschutter Reynolds wist op tijd het toestel te verlaten (of werd eruit geslingerd?). Hij sterft even later aan zijn verwondingen. De lichamen van Garland en Gray worden door inwoners van Eigenbilzen uit het wrak gehaald. Ze begraven de twee samen met de drie kameraden uit het eerste vliegtuig op een geheime plek. Tegenwoordig liggen deze mannen begraven op het Engels kerkhof van Heverlee bij Brussel.

Garland en Gray kregen postuum de hoogste Engelse oorlogs onderscheiding, het Victoria Cross. Sergeant Reynolds, die geen officier was, kon deze onderscheiding om administratieve redenen niet krijgen. Veel oorlogsveteranen zien dit als onrecht, de beslissing is echter nooit veranderd.

Voor de aanval op de bruggen werden eveneens Blenheim IV lichte bommenwerpers ingezet. In totaal werden door de Engelse luchtmacht 42 toestellen ingezet, Battles, Hurricanes en Blenheims. Hiervan keerden 33 niet terug.

Jaarlijks vergezeld oorlogsveteraan Michael J. Pitt, destijds behorend tot het onderhoudspersoneel van de Battles, een eenheid van Squadron no. 12 die de herdenking op de 11^e mei te Vroenhoven en de 12^e mei te Veldwezelt komt bijwonen.

In Veldwezelt en Eigenbilzen herinnert een herdenkingsplaat aan de Engelse piloten en bemanning van squadron no. 12 die hier hun leven gaven op de 12^e mei 1940.

Tenslotte

Met dit artikel heb ik geprobeerd u een beeld te schetsen van de pogingen van de Belgische en Engelse Luchtmacht om de zo strategisch belangrijke bruggen van Vroenhoven, Veldwezelt en Briegden alsnog te vernietigen en wil ik afsluiten met de woorden: herinner hun die hun leven gaven voor onze vrijheid.

Patrick Leenders

27 december 2010.